I

Дощу не було цілих шістдесят два дні, і в багряних вересневих сутінках чутка, поголоска, чи як його там сказати, поширилася, наче вогонь но сухій траві. Щось таке про міс Мінні Кунер і негра. Нібито він напав на неї, образив, перелякав. Жоден з тих, хто був цього суботнього вечора в перукарні, де вентилятор під стелею тільки ворушив задушне повітря, зовсім Його не остуджуючи, і хвилями переганяв назад до людей запах несвіжої помади й лосьйону, їхні власні несвіжі видихи й випари, не знав до пуття, що саме сталося.

— Хто-хто, тільки не Вілл Мейз,— озвався перукар, який саме голив клієнта. Перукар був худий, білявий, середнього віку і мав лагідне обличчя.— Я знаю Вілла Мейза. Він спокійний негр. Та й міс Мінні Купер я теж знаю.

— Що ти знаєш про неї? — запитав другий перукар.

— А хто вона така? Молоденька дівчина? — поцікавився клієнт.

— Ні,— відказав перший перукар. Їй десь так під сорок. Ї вона незаміжня. Отож я й не вірю...

— Не віриш, хай тобі чорт! — вигукнув дебелий молодик у пропітнілій шовковій сорочці.— То ти віриш чорнопикому, а не білій жінці?

— Я не вірю, щоб це зробив Вілл Мейз,— відказав перукар.— Я знаю Вілла Мейза.

— То, може, ти знаєш, хто це зробив? А може, вже й спровадив його з міста, ти, клятий негролизе?

— Я не вірю, щоб взагалі хтось щось зробив. Не вірю, що взагалі щось сталося. Хіба ви не знаєте, як цим старим паннам, бува, таке наверзеться...

— То це такий з тебе білий? — засовався клієнт під простирадлом.

Молодик схопився на ноги.

— Так ти не віриш? — скрикнув він.— По-твоєму, біла жінка бреше?

Перукар затримав бритву над клієнтом, що трохи підвівся в кріслі. Він навіть не оглянувся.

— А все ця чортова погода,— докинув хтось.— Доводить чоловіка до такого, що будь-куди полізе. Навіть до такої...

Ніхто не засміявся. А перукар мовив своїм лагідним, але непоступливим голосом:

— Я не кажу, що хтось там бреше чи не бреше. Я просто кажу — та й ви, хлопці, самі знаєте, що жінка, котра зроду...

— Клятий негролизе! — скрикнув молодик.

— Замовкни, Здороваю,— втрутився хтось інший.— Ми з'ясуємо все й тоді побачимо, що робити. Часу в нас досить.

— Хто? Хто це з'ясовуватиме? — аж кинувся молодик.— Хай йому чорт! Та я...

— Ти порядний білий, так? — промовив клієнт. Зі своїм намиленим підборіддям він скидався на старого золотошукача, як його показують у кіно.— Розтовкмач їм, Джеку,— звернувся він до молодика.— Якщо в

цьому місті не знайдеться жодного порядного білого, то можеш розраховувати на мене, хоч я тільки комівояжер і не ваш городянин.

— Та годі вам, хлопці! — сказав перукар.— Спершу перевірте, як воно було. Я знаю Вілла Мейза.

— А щоб тобі! — скрикнув молодик.— І хто б подумав, що білий з нашого міста…

— Замовкни, Здорованю,— стримав його другий клієнт.— Часу в нас досить.

Комівояжер випростався в кріслі й глянув на нього.

— То ти гадаєш, можна виправдати негра, котрий ґвалтує білу жінку? І ти хочеш, щоб я повірив, ніби ти білий, коли в тебе такі думки? Краще забирайся назад на Північ, звідки тебе принесло сюди. На Півдні таких, як ти, не треба.

— На яку Північ? — запитав другий.— Я народився і виріс у цьому місті.

— А щоб тобі!— Молодик обвів перукарню чудним невидющим зором, немов силкуючись пригадати, що він хотів сказати чи зробити. Потім витер рукавом спітніле обличчя.— Хай мене повісять, але я не дозволю, щоб білу жінку...

— Розтовкмач їм, Джеку,— озвався комівояжер.— Сто чортів, якщо вони…

Надвірні двері, хряснувши, розчинилися. На порозі, широко розставивши ноги й похитуючись на підборах, зупинився кремезний чоловік. На голові в нього був фетровий капелюх; сорочка на шиї розхристалася. Розгарячілим визивним поглядом він зміряв присутніх.

Прізвище Його було Маклендон, у війну він командував загоном у Франції, брав участь у боях і мав відзнаки за хоробрість.

— Ну? — сказав він.— То ви так і сидітимете й дозволите, щоб у Джефферсоні чорний паскудник серед вулиці ґвалтував білу жінку?

Здоровань знову схопився на ноги. Шовкова сорочка щільно облягала його тугі плечі, під пахвами темніли півкола від ноту.

— Про це ж я їм і товкмачу! Я й кажу...

— То там і справді щось сталося? — поцікавився хтось третій.— Бо це вже вона не вперше закидає чоловікам. Гокшоу має рацію. Рік тому хіба ж не вона скаржилась, що якийсь чоловік виліз на дах кухні підглянути, як вона роздягається?

— Що? — вигукнув комівояжер.— А це що таке?

Перукар став обережно втискувати його назад у крісло, і він знову схилився на спинку, голову ще підносячи вгору, хоч перукар і притримував його за плечі.

Маклендон рвучко обернувся до того третього:

— Сталося? А яка в біса різниця, сталося чи ні? Ти хочеш дозволити, щоб таке миналось чорному паскудникові, аж поки воно насправді станеться?

— Про це ж я й товкмачу їм! — знову скрикнув Здоровань і сапонув дешевою лайкою, довгою і запеклою.

— Спокійно, спокійно,— озвався хтось четвертий.— Не так голосно. Тихіше.

— А й правда,— сказав Маклендон.— Тут нема чого й балакати. Я вже своє сказав. Хто зі мною?

Він стояв, похитуючись на підборах, і обводив очима присутніх.

Перукар притис голову комівояжера до узголів'я крісла і стояв з бритвою напоготові.

— З'ясуйте спершу, як воно було, хлопці. Я знаю Віллі Мейза. Це не він. Краще хай візьметься за цю справу шериф, щоб було по закону.

Маклендон рвучко обернув до нього скривлене від люті обличчя. Перукар не одвів погляду. Вони дивились один одному в очі, ніби люди з різних світів. Інші майстри теж припинили роботу й застигли над своїми клієнтами.

— То ти віриш слову чорнопикого, а не білої жінки? — запитав Маклендон.— Ти, клятий негролюбе?..

Той, котрий озвався третім, схопився на ноги й стримав Маклендона за руку. Він теж побував на війні.

— Стривай-но, стривай. Краще розберімося, що й до чого, Чи хто-небудь знає, що, власне, сталося?

— Ще й розбиратися?! — Маклендон висмикнув руку.— Всі, хто зі мною, ходімо. А хто ні...

Він обвів поглядом перукарню, водночас утираючи рукавом обличчя.

Троє чоловіків підвелося. Комівояжер випростався в кріслі.

— Забери свою ганчірку! — сказав він, зриваючи з шиї простирадло.— Я йду з ним. Я не тутешній, але присягаюсь, якщо наші матері, жінки й сестри...

Він витер обличчя простирадлом і пожбурив його додолу. Маклендон усе стояв серед кімнати, кленучи решту присутніх. Ще один підвівся і підійшов до нього. Інші хвильку сиділи ні в сих ні в тих і не дивились один на одного, а тоді один по одному стали підводитись і приєднуватись до Маклендона.

Перукар підняв з підлоги простирадло й почав ретельно складати його.

— Хлопці, не робіть нічого. Вілл Мейз у цьому не винен. Я знаю.

— Гайда! — скомандував Маклендон.

Він рвучко крутнувся. З його задньої кишені стирчала колодочка важкого автоматичного пістолета. Вони вийшли. Надвірні двері хряснули за ними, сколихнувши мертве повітря.

Перукар швидко, але дбайливо витер бритву, сховав її, метнувся в глиб приміщення і зняв зі стіни капелюха.

— Я скоро повернуся,— кинув він своїм колегам.— Не можна ж дозволити, щоб...

Він вибіг. Двоє інших перукарів підійшло за ним до дверей, поки ті ще не зачинились, вистромили голови надвір і подивилися йому вслід. Повітря було непорушне й мертве. На язику від нього залишався металевий присмак.

— Що він може зробити? — озвався один із них.

Другий раз у раз ледве чутно приказував:

— Боже мій, боже мій.

— Не хотів би я бути ні на місці Вілла Мейза, ні на місці Гока. Так розізлити Маклендона!.

— Боже мій, боже мій,— шепотів другий.

— Гадаєш, у нього й справді щось із нею було? — запитав його перший.

II

Їй було років тридцять вісім — тридцять дев'ять. Жила вона в дерев'яному будиночку разом з недужою матір'ю та тіткою, сухорлявою і на вигляд хворобливою, але енергійної вдачі. Щоранку між десятою та одинадцятою годиною вона виходила в оздобленому мереживом чепці на веранду і до полудня просиджувала у кріслі-гойдалці. Після обіду вона відпочивала, поки спаде денна жарота, а тоді надягала одну з трьох-чотирьох своїх нових суконь, які справляла собі щоліта, і йшла в центр міста. Там у товаристві інших жінок Мінні гайнувала час по крамницях, де вони перемацували крам і холодними діловитими голосами торгувалися за ціну, хоч не мали найменшого наміру що-небудь купувати.

Вона походила з заможної родини — не з найкращої у Джефферсоні, але досить порядної. Більш-менш пересічна зовнішністю, Мінні звикла поводитися з силуваною бадьорістю, а вбиратися претензійно. Замолоду вона була струнка, збудлива і по-своєму жвава тілом і душею, і це давало їй змогу певний час плисти на гребені світського життя в місті, поки її ровесники й приятелі зі школи та церковної громади були ще досить молоді, щоб не зважати на класові різниці.

Вона останньою зрозуміла, що втрачає ґрунт під ногами, що її однолітки, проти яких вона була трохи живіша й пломеніла яснішим вогнем, уже нехтують нею: юнаки збайдужіли до неї, а дівчата почали відчувати мстиву радість. Ось тоді її обличчя й набрало того виразу силуваної бадьорості. З цим виразом — наче то було щось подібне до маски чи стягу — ходила вона й далі на вечірки в затінених галереях та на пікніки серед літніх моріжків, а очі її горіла відчайдушним неприйняттям прикрої правди. Але от на одній вечірці вона почула, як про неї розмовляють юнак і двоє дівчат, її шкільні товариші. Від того часу вона перестала приймати запрошення.

Дівчата, з якими вона виросла, на її очах виходили заміж, обзаводились домівками й дітьми, тоді як до неї жодний чоловік ніколи не підступав з поважними намірами, і вже кілька років, як діти її подруг стали називати її "тітонька", а матері їхні бадьоро розказували їм, який успіх мала тітонька Мінні за молодих літ. Потім у місті побачили, як вона по неділях пополудні катається з касиром місцевого банку, рум'янолицим удівцем років під сорок, що від нього завжди трохи відгонило чи то перукарнею, чи то горілкою. Він був власником першого автомобіля в місті, невеликого червоного лімузина. Мінні ж — також перша в місті — продемонструвала капелюшок і вуаль спеціально для поїздок автомобілем. Тоді одні джефферсонці почали приказувати: "Бідна Мінні". А Інші докидали: "Але ж вона вже доросла, щоб про себе подбати". Саме о тій норі вона попросила своїх колишніх шкільних подруг, щоб їхні діти називали її "кузина", а не "тітонька".

Минуло вже дванадцять років, відколи громадська думка розжалувала її до рівня перелюбниці, і вісім років — відколи касир перебрався до Мемфіса. Він служив там у банку, а кожного Різдва приїздив до Джефферсона на один день і проводив його на традиційному бенкеті нежонатих у мисливському клубі над річкою. З-за фіранок сусіди дивилися, як вибирається туди чоловіча компанія, і на другий день Різдва, коли заведено відвідувати знайомих, бадьоро розповідали їй про нього, як добре він виглядає і як чудово йому ведеться в Мемфісі,— не забуваючи при цьому потай зорити за її вдавано бадьорим, але прив'ялим

обличчям. У такі години віддих її часто тхнув спиртним. Цією горілкою постачав її молодий продавець з крамнички безалкогольних напоїв: "Атож. Дістаю віскі для старої панни. Хіба ж не має вона права на крихту втіхи?"

Мати Мінні тепер уже зовсім не потикала носа з кімнати, а все господарство вела сухоребра тітка. На цьому тлі яскраві сукні Мінні, її порожні й марні дні здавались якоюсь дикою нереальністю. Вечорами вона тепер виходила з дому тільки з сусідками до кіно. А щодня пополудні вбиралася в одну зі своїх нових суконь і сала йшла до центру міста, де тепер надвечір прогулювались її молоді "кузини" — у них були тонкі шовковисті кучері, незграбні руки й уже сформовані стегна, вони тулились одна до одної або дзвінко й сміхотливо перемовлялися з хлопцями біля прилавків з безалкогольними напоями. Вона проходила повз них і йшла далі вздовж суцільного ряду вітрин, а чоловіки, що сиділи чи стояли у дверях крамниць, тепер навіть голови не повертали їй услід.

III

Перукар швидко йшов угору вулицею, де аж роїлося від комашні в холодному й різкому світлі нечисленних ліхтарів, що висіли у безживному повітрі. Сповитий пилюгою, день помирав; над темним майданом, покритим саваном знесиленої куряви, небо було ясне, мов нутро мідного дзвона. На сході мрів край обрію проблиск майже повного місяця.

Коли він наздогнав їх, Маклендон та троє інших саме сідали до машини, що стояла в провулку. Маклендон висунув свою велику голову з автомобіля.

— Що, передумав? — сказав він.— І з біса добре зробив. Бо коли завтра в місті дізнаються, що ти сьогодні натякав...

— Ну, ну,— озвався другий учасник війни.— Гок-шоу свій хлопець. Давай, Гоку, залазь сюди.

— Віллл Мейз ніколи в світі такого не зробить, хлопці,— мовив перукар, — Якщо взагалі там щось було. Таж ви й самі добре знаєте, що ніде нема таких спокійних негрів, як у нас у місті. Ї знаєте, як то, бува, жінка наговорить на чоловіка такого, чого він і сном-духом не відає. І вже ця міс Мінні...

— А певно, певно,— відказав колишній військовий.— Ми тільки хочемо погомоніти з ним трохи, та й годі.

— Дідька лисого погомоніти! — зірвався Здоровань.— Коли ми ухекаємо цього...

— Заткни пельку, ради бога! — цитьнув на нього військовий.— Ти хочеш, щоб усе місто...

— А й нехай знають, чого там! — озвався Маклендон.— Нехай знає кожний паскудник, котрий попускає, щоб білу жінку...

— Та їдьмо вже, їдьмо! Ось іще машина.

Завищавши гальмами, з хмари куряви при вході в провулок, виринув другий автомобіль. Маклендон завів мотор і рушив першим. Курява млою застилала вулицю. Ліхтарі світилися тьмяно, мовби крізь воду. Машини виїжджали за місто,

Поборознена дорога кілька разів круто звертала то в один бік, то в інший. Над дорогою теж зависала курява, як і над усією околицею. На тлі неба почав виростати темний силует фабрики штучного льоду, де Віллл Мейз працював нічним сторожем.

— Може, тут і зупинимось? — промовив військовий.

Маклендон не відповів. Він рвучко кинув машину вперед і різко загальмував; світло фар вихопило з темряви голу стіну.

— Послухайте, хлопці,— озвався перукар.— Коли він на місці, то хіба не ясно, що він нічого не зробив? Хіба ні? Якби це він, то він утік би. Ну, правда, утік би?

Над'їхала друга машина й зупинилась. Зі своєї машини вийшов Маклендон, за ним вискочив Здоровань і став поряд.

— Послухайте, хлопці...— озвався перукар.

— Погасіть фари! — наказав Маклендон.

Запала глуха пітьма. В ній не чути було ні звуку, тільки їхні власні легені натужно пропускали крізь себе задушливу куряву, в якій ці люди жили два місяці; потім почулася рипуча хода Маклендона й Здорованя, а через хвильку Маклендонів голос:

— Вілле!.. Вілле!

На сході все ясніше кривавилася пляма місяця. Він піднісся над гірським пасмом, посріблив повітря й куряву, і людям почало здаватися, що вона дихають і живуть на дні чаші з розтопленим оловом. Ні пташка нічна не озивалась, ні комашина, ніякий звук не порушував тиші, тільки чулося їхнє власне дихання та ще ледь потріскували, холонучи, металеві деталі в машинах. Там, де тіла ненароком торкались одне одного, з них неначе виступав сухий піт.

— О боже! — не витримав котрийсь.— Забираймося вже звідси!

Але піхто не зрушив з місця, доки з темряви попереду не долинув якийсь невиразний гомін. Усі повискакували з машин і стали напружено чекати в глухому мороці. Тоді почулись інші звуки: удар, свистючий видах і неголосна Маклендонова лайка. Люди постояли ще хвилинку й кинулися вперед. Бігли вони щільним гуртом, так ніби втікали від чогось.

— Забий його, забий падлюку! — просичав чийсь голос.

Маклендон зупинив їх усіх.

— Не тут,— сказав він.— У машину його!

— Забий його, забий чорного падлюку! — буркнув знову голос.

Негра поволокли до машини. Перукар так і стояв біля неї увесь час. Він відчував, що обливається потом, і знав, що ось-ось його занудить.

— Що таке, начальники? — озвався негр.— Я нічого не зробив! Як перед богом, містере Джон.

Хтось дістав наручники. Білі тихо й зосереджено, заважаючи один одному, вовтузилися біля негра, мов біля якоїсь мертвої колоди. Він покірно дав закувати себе в наручники і тільки швидко бликав поглядом по невиразних у темряві обличчях.

— Ви хто, начальники? — сказав він і, щоб розгледіти їх, нахилив голову так низько, що вони почули його віддих і запах спітнілої шкіри. Він назвав одне-двоє імен.— Що, ви кажете, я зробив, містере Джон?

Маклендон шарпнув дверцята автомобіля.

— Залазь! — звелів він.

Негр не ворухнувся.

— Що ви хочете мені заподіяти, містере Джон? Я нічого не зробив! Панове білі, начальники, я нічого не зробив! Богом присягаюсь!

Він назвав ще одне ім'я.

— Залазь! — повторив Маклендон і вдарив негра.

Інші білі перевели дух, аж сухо засичало повітря, і заходилися бити його хто по чому. Негр крутнувсь і, кленучи, став відбиватися, підкинувши скуті руки їм до облич; він заїхав перукареві в зуби, і той теж його вдарив.

— Сюди його! — скомандував Маклендон.

Усі гуртом напосіли на негра. Він раптом перестав відбиватися й слухняно заліз у машину; решта посідали, хто де. Негр опинився між перукарем та військовим; він зіщулився, щоб не торкатися до них, а очі його раз у раз бликали по обличчях. Здоровань став на приступці. Машина рушила. Перукар приклав до рота хусточку.

— Що тобі, Гоку? — запитав військовий.

— Нічого,— відказав він.

Автомобіль знову виїхав на шосе і звернув убік від міста. З куряви виринула друга машина. Їхали, набираючи швидкості, і скоро лишилась позаду остання вервечка будинків на передмісті.

— Та й смердить же від нього, хай йому чорт! — сказав військовий.

— Це ми залагодимо,— озвався комівояжер, що сидів спереду поряд з Маклендоном.

Здоровань на приступці вилаявся просто в струмінь гарячого повітря. Раптом перукар нахилився вперед І торкнув Маклендона за плече.

— Зупини, Джоне, я вийду,— сказав вія.

— Вистрибуй так, негролизе! — відповів Маклендон, не повертаючи голови і не зменшуючи швидкості. Позад них крізь куряву пробивалося імлисте світло фар другої машини. Незабаром Маклендон звернув на вузький вибоїстий путівець, що вів до напіврозваленої цегельні — низки червонястих кучугур та бездонних чанів, обснованих бур'янами й диким виноградом. Був час, коли це місце використовували як пасовище, аж поки одного дня котрийсь фермер не долічився свого мула. І хоч як енергійно тицяв він довгою жердяною в чани, в жодному навіть дна не дістав.

— Джоне,— сказав перукар.

— Вистрибуй собі,— відповів Маклендон, женучи машину вибоїнами.

Поруч з перукарем озвався негр;

— Містере Генрі!

Перукар посунувся вперед. Вузька колія дороги напливала на них і зникала позаду. Рух їхній був наче тяга в погаслій печі: так само холоднуватий і безнадійно мертвий. Машина перескакувала з вибоїни на вибоїну.

— Містере Генрі! — знов озвався негр.

Перукар почав шалено шарпати дверцята.

— Обережніш там! — гукнув військовий.

Перукар ударом ноги вже відчинив дверцята й став на приступку. Військовий перехилився через негра, щоб схопити Гокшоу рукою, але той устиг сплигнути. Машина мчала, не сповільнюючи швидкості.

З розгону перукар полетів через закурені бур'яни в рівчак. Круг нього знялася курява, а він, задихаючись і блюючи, лежав серед тонкого, зловісно хрускотливого й ламкого бадилля. Коли проїхала друга машина й зникла вдалині, він підвівся і пошкутильгав до шосе, а там звернув у бік міста, на ходу обтріпуючи одежу. Місяць підбився вище, і його ясного сяйва вже не затьмарювала земна порохнява. Трохи згодом крізь куряву заблимали далекі вогні міста. Перукар, накульгуючи, йшов далі. Невдовзі він почув хурчання моторів і побачив, як іззаду пробиває куряву світло фар. Він відступив з дороги і принишк у бур'янах, чекаючи, поки проїдуть машини. Маклендона їхала тепер другою, в ній сиділо четверо, і Здоровань був уже не на приступці.

Машини проїхали й потонули в куряві, світло й звук поглинула відстань. Кушпела незабаром знов уляглася, змішавшись із правічним пилом. Перукар вибрався назад на дорогу й пошкандибав до міста.

IV

Коли вона перевдягалася до вечері тієї суботи, всю її колотило, наче в гарячці. Руки тремтіли й ніяк не могли позастібати гаплички, очі гарячково поблискували, волосся від доторку гребінця скручувалось і сухо потріскувало. Вона ще не скінчила чепуритись, коли прийшли її приятельки й посідали чекати, поки вона вбиралася в найтоншу білизну, панчохи й нову муслінову сукню.

— У тебе вже досить сили, щоб вийти? — запитували вони, і їхні очі теж світилися бадьорим темним полиском.— Коли ти зовсім отямишся від шоку, розповіси нам, як це сталося. Що він сказав і зробив — все-все.

Вони йшли до міського майдану в присмерку під густолистими деревами, і вона почала глибоко вдихати повітря, мов плавець перед тим, як пірнути, і скоро перестала тремтіти; четверо її приятельок ступали повільно — трохи через те, що була страшенна спекота, трохи через Мінні. Але біля майдану її знову стало проймати дрожем, хоч вона

йшла, все так само високо піднісши голову, а руки притиснувши до боків. Довкола тихо бриніли голоси приятельок, і в очах у них не пригасав гарячковий блиск.

Вони вийшли на майдан, вона посередині, тендітна в своїй новенькій сукні. Тремтіння її посилилося. Ступала вона все повільніш і повільніш, як діти, коли дорогою їдять морозиво; голова її була високо піднесена, лице скидалося на обвислий стяг, очі блищали. Так вони пройшли повз готель, минули гурт комівояжерів, які без піджаків сиділи на стільцях над тротуаром і придивлялися до неї:

— Он вона, бачиш? У рожевому, посередині.

— То це її? А що зробили з чорнопиким? Його той?..

— Авжеж. Зробили, що слід.

— Що слід, значить?

— Авжеж. Прокатався трохи.

Далі — аптека, де навіть молоді хлопці, що стовбичили коло входу, доторкались до капелюхів, коли вона проминала їх, і проводжали поглядом рух її стегон та ніг.

Вони йшли далі, і дорогою старші добродії скидали капелюхи, а голоси раптово змовкали, на знак шанобливості й готовності захистити її.

— Ти бачиш? — казали приятельки. Слова їхні звучали, як довге тремтливе й збуджене зітхання.— Жодного негра немає на майдані. Жодного.

Дійшли до кінематографа. Він скидався на мініатюрний зачарований край своїм освітленим фойє і кольоровими літографіями, на яких було зафіксовано життя в моменти жахливих і прекрасних перетворень, її уста затремтіли. У темряві, коли почнеться фільм, усе буде гаразд,— вона зможе стримувати цей сміх, щоб не розтрусився він зашвидко й передчасно. Вона хутко пройшла в глибину зали, де її супроводили пильні погляди й тихі вислови подиву, і всі п'ять приятельок посідали па своїх звичних місцях; їй зі свого місця було видно на тлі сріблястого екрана прохід між рядами і юнаків та дівчат, що входили пара за парою.

Світло згасло, екран засріблився, і на ньому почало розмотуватись ілюзорне життя, прекрасне, пристрасне й сумовите, а юнаки та дівчата все входили, наповнюючи напівтемряву запахом парфумів і тихим шелестом. Пари ці,— ніжні й гожі обрисами, стрункі тілом і жваві рухами, хоч водночас і незграбні,— були божественно юні; а за ними снувалося сріблясте марево у своєму безупинному русі. Її прорвало реготом. Силкуючись погамувати його, вона зайшлася ще дужче, і до неї стали обертатись глядачі. Вона сміялася й тоді, коли приятельки підвели її й вивели з зали — стоячи край тротуару, вона безперестану сміялася на одній високій ноті, аж поки під'їхало таксі і жінки допомогли їй сісти в машину.

Приятелько скинули з неї муслінову сукню, тоненьку білизну й панчохи, поклали в ліжко, натовкли льоду прикладати їй до скронь і послали по лікаря. Його не пощастило знайти відразу, тож вони почали самі її доглядати — змінювали їй лід та обмахували обличчя, перемовляючись притишеними голосами. Поки свіжий лід холодив скроні, вона не сміялась і лежала спокійно, тільки стиха постогнуючи. Але скоро сміх вибухав знову, мало не до вереску.

— Ш-ш-ш! Ш-ш-ш! — втишували її жінки, коли змінювали компреси й погладжували їй волосся, приглядаючись, чи нема де сивизни.— Бідна дівчина! — Тоді одна до одної: — Гадаєш, і справді щось було? — В очах у них усе не згасав темний блиск, потайний і пристрасний.—Ш-ш-ш! Бідна дівчина! Бідна Мінні!

V

Була північ, коли Маклендон під'їхав до свого нового будиночка, чепурного й чистого, мов пташина клітка, і мало не такого самого завбільшки, охайно пофарбованого зеленою та білою фарбою. Вів замкнув машину, піднявся на веранду й увійшов у дім. Дружина підвелася зі стільця біля настільної лампи. Маклендон зупинився і втупив у неї погляд, примусивши її опустити очі.

— Глянь на годинника,— сказав він, тицяючи рукою вбік. Вона стояла перед ним, схиливши голову, з журналом в руках. Обличчя її було бліде, напружене і втомлене.— Хіба я не казав тобі, щоб не сиділа так довго й не дожидала, поки я повернуся?

— Джоне,— озвалась дружина.

Вона поклала журнал. Чоловік стояв, похитуючись на підборах, і свердлив її розгарячілим зором. Лице його блищало від поту.

— Що я тобі казав?

Він підступив до неї. Тоді вона підвела погляд. Він схопив її за плече. Вона стояла непорушна, не відводячи погляду.

— Не треба, Джоне. Я не могла спати... Духота, і взагалі... Прошу тебе, Джоне. Не тисни так, мені боляче.

— Що я тобі казав?

Він випустив її і чи то вдарив, чи то штурхнув на стілець. Вона так і лишилася там лежати і мовчки дивилась, як він виходить з кімнати.

Здираючи на ходу з себе сорочку, він пройшов на обгороджену сіткою веранду ззаду будинку, зупинився там у темряві, витер сорочкою лице й плечі і пошпурив її геть. Потім витяг з кишені пістолета, поклав на столику коло ліжка, сів, роззувся, тоді устав і скинув штани. Його знову облив піт. Він нахилився і почав розлючено шукати сорочку. Нарешті знайшов її, ще раз обтер усе тіло, прихилився до запорошеної огорожі і так стояв, тяжко відсапуючись. Не чулось ані поруху, ані звуку, ані одної комашини. Темний світ лежав заціпеніло під холодним місяцем і застиглими зорями.